

ΓΕΝΙΚΟ ΛΥΚΕΙΟ ΛΙΤΟΧΩΡΟΥ

ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ



**ΤΙΤΛΟΣ: «ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ
ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΤΗΤΑ ΗΘΙΚΩΝ ΚΡΙΤΗΡΙΩΝ»**

ΜΑΘΗΤΡΙΑ: ΣΚΡΕΚΑ ΝΑΤΑΛΙΑ, Β4

ΕΠΙΒΛ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΝΤΑΒΑΡΟΣ ΧΡΗΣΤΟΣ

ΣΧΟΛΙΚΟ ΕΤΟΣ 2016 – 17

Περιεχόμενα

ΠΕΡΙΛΗΨΗ	3
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	3
ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΕΡΩΤΗΜΑ	3
ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ.....	4
ΗΘΙΚΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ:ΠΑΝΤΟΥ ΚΑΙ ΠΑΝΤΑ;	4
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ	6
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	6

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στην εργασία αυτή γίνεται προσπάθεια να εξακριβωθεί κατά πόσο υπάρχουν κοινά ηθικά κριτήρια σε όλους τους τόπους και σε όλες τις εποχές. Όλα αυτά εξετάζονται στο πλαίσιο της πρακτικής φιλοσοφίας και πιο ειδικά της ηθικής φιλοσοφίας. Αναλύονται διάφοροι παράγοντες που καθορίζουν τα ηθικά κριτήρια των ανθρώπων και αυτά εντοπίζονται κυρίως στις δυτικές κοινωνίες. Η εργασία καταλήγει στο συμπέρασμα ότι όσο και αν φαίνονται διαφορετικά πολλά κριτήρια, μπορούμε τελικά να βρούμε έναν πυρήνα κοινά αποδεκτών κριτηρίων σε παγκόσμιο και διαχρονικό επίπεδο.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η ηθική είναι κλάδος της φιλοσοφίας που ασχολείται κυρίως με το παρακάτω ερώτημα: Ποιες ανθρώπινες πράξεις είναι αποδεκτές και ορθές και ποιες ανάρμοστες και λανθασμένες; Ωστόσο, στα θέματα ηθικής σπάνια υπάρχει γενική συμφωνία απόψεων και ακόμα και ο προσδιορισμός ποιο είναι το κεντρικό ή θεμελιώδες ζήτημα αποτελεί αντικείμενο διαφωνιών. Οι συνεπειοκρατικές και δεοντολογικές ηθικές θεωρίες θέτουν ως κεντρικό ζήτημα τα κριτήρια ορθότητα ή μη-ορθότητας των πράξεων, αν και διαφέρουν ως προς το ποια είναι αυτά τα κριτήρια, ενώ οι αρεταϊκές ηθικές θεωρούν ως κεντρικό ζήτημα τα στοιχεία που καθορίζουν το ήθος, τις ηθικές αρετές του χαρακτήρα ή τον τρόπο ζωής που θα πρέπει να ακολουθείται έτσι. Στην ηθική δεν υπάρχει πάντα σύμπτωση απόψεων αλλά διαφορετική θεματολογία, με απόθεση σε διάρκεια διαχρονικού εναλλασσόμενων ενεργειών. Η σύγχρονη φιλοσοφική έρευνα τείνει προς την προσπάθεια σύνθεσης, και υπάρχει συναίνεση τουλάχιστον ως προς το ποιες είναι οι τρεις βασικές θεωρίες: οι αρεταϊκές ηθικές με εκπροσώπους τον Πλάτωνα και τον Αριστοτέλη, η ωφελμιστική ηθική με κύριο εκπρόσωπο τον Στιούαρτ Μιλ και η δεοντολογική ηθική όπως αναπτύχθηκε από τον Καντ και άλλους φιλοσόφους.

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΕΡΩΤΗΜΑ

Πώς μπορούμε να γνωρίσουμε την σύνδεση της φιλοσοφίας με την καθημερινότητα και τις θέσεις γνωστών φιλοσόφων;

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Η διερεύνηση των ερωτημάτων έγινε με βιβλιογραφική ανασκόπηση. Εξετάστηκαν διάφορες βιβλιογραφικές και διαδικτυακές πηγές. Έπειτα, επιλέχθηκαν οι πιο κατάλληλες και έγινε η σύνθεση των σχετικών για το θέμα.

ΗΘΙΚΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ: ΠΑΝΤΟΥ ΚΑΙ ΠΑΝΤΑ;

Είναι εμφανές ότι η πλειονότητα των ηθικών πεποιθήσεων διαφέρουν ανά τους αιώνες, όπως ποικίλουν και ανάλογα με την κοινωνία ή την πολιτισμική και θρησκευτική κοινότητα στην οποία ανήκει κανείς. Για παράδειγμα σε κάποιους λαούς παλαιότερα ήταν αποδεκτές οι ανθρωποθυσίες, ο κώδικας συμπεριφοράς των Γιαπωνέζων σαμουράι έδινε έμφαση σε αξίες που δεν αναγνωρίζονταν ως σημαντικές στην Ευρώπη, ενώ ακόμη και στη σύγχρονη εποχή οι αντιλήψεις για τα ατομικά ανθρώπινα δικαιώματα, οι οποίες θεωρούνται θεμελιώδεις στον δυτικό κόσμο, δεν ισχύουν για άλλες κοινωνίες και πολιτισμούς. Παρατηρώντας λοιπόν την μεγάλη ποικιλία ηθικών θεωρήσεων, θα μπορούσαμε ίσως να συμπεράνουμε ότι πρέπει να δεχτούμε την αλήθεια του ηθικού σχετικισμού, της θέσης δηλαδή ότι δεν μπορούν να υπάρξουν αξίες και αρχές καθολικές, ανεξάρτητα από την εποχή και τον τόπο εφαρμογής τους.

Σε τελευταία ανάλυση και σε βαθύτερο επίπεδο, όμως, θα μπορούσε κάποιος να πει ότι οι ηθικές αντιλήψεις δεν αποκλίνουν τόσο ριζικά όσο φαίνεται εκ πρώτης όψεως. Έτσι ακόμα και αν δεν μπορούμε να ανιχνεύσουμε κάποια κοινή σύλληψη του ηθικά ορθού, θα έπρεπε να αναγνωρίσουμε ότι και οι αντιτιθέμενες πεποιθήσεις υπόκεινται σε ανάλογες αρχές που έχουν ως στόχο τον ωφελιμισμό, ενώ παντού γίνονται σεβαστά κάποια αιτήματα εντιμότητας ή δίκαιης οργάνωσης της κοινωνίας.

Ωστόσο, ακόμη και αν η ανάλυση αυτή είναι λανθασμένη και επομένως αποτελεί ψευδαίσθηση η εντύπωση για ένα βαθύτερο, κοινό αξιακό υπόβαθρο, είναι θεμιτό να υποστηρίξουμε πως, πέρα από την περιγραφική προσέγγιση του τι συμβαίνει έως τώρα, η ηθική ενδιαφέρεται κυρίως για το τι θα έπρεπε αλλά και για το τι θα μπορούσε να συμβεί μακροπρόθεσμα. Έτσι είναι εύλογο να ισχυριστούμε ότι τα κριτήρια για τα οποία μιλήσαμε προηγουμένως είναι δυνατόν να γίνουν δεκτά από εντελώς πληροφορημένα ορθολογικά άτομα που θα κατανοήσουν την σημασία της υιοθέτησης μίας ηθικής στάσης ζωής. Η σύγκλιση των βασικών ηθικών πεποιθήσεων των συνειδητοποιημένων και

πληροφορημένων ατόμων αποτελεί για τις ανθρώπινες πολιτείες ρυθμιστικό ιδεώδες, το οποίο έχει αρχίσει να πραγματώνεται στον αιώνα της παγκοσμιοποίησης παρά τις οποιεσδήποτε σοβαρές αντιπαραθέσεις και συγκρούσεις. Σε κάθε περίπτωση, ο ηθικός σχετικισμός αν θέλει να είναι συνεπής, δεν μπορεί να οδηγεί στην διατύπωση μιας οποιασδήποτε δεοντολογικής αρχής με αξιώσεις γενικής ισχύος, διότι έτσι αυτοαναιρείται. Επιπλέον, δεν μπορεί να υποστηριχθεί ότι, επειδή οι ηθικές αντιλήψεις διαφέρουν από κοινωνία σε κοινωνία, δεν πρέπει οι κοινωνίες να παρεμβαίνουν η μία στην άλλη επιχειρώντας να επιβάλλουν τις αρχές και τις αξίες τους. Αν η άποψη αυτή χαρακτηρίζεται από σχετικό κύρος, δεν είναι όλοι οι άνθρωποι υποχρεωμένοι να την υιοθετήσουν. Αν, αντίθετα, διεκδικεί απόλυτο κύρος, αντιβαίνει προς την ίδια υπόθεση της αναπόφευκτης σχετικότητας.

Η ηθική, ως σύνολο ηθικών αντιλήψεων που τυχαίνει να κυριαρχούν σε μια δεδομένη κοινωνία δηλαδή με την ανθρωπολογική και περιγραφική έννοια, υπόκειται σε μεταβολές που εξαρτώνται από την κοινωνία στην οποία εφαρμόζεται. Έτσι, παράγοντες που επηρεάζουν το κοινωνικό σύνολο δύναται να επιφέρουν αλλαγές και στο σώμα της ηθικής. Ενδεικτικά αναφέρουμε παράγοντες που μπορεί να επιδράσουν με την ηθική μίας κοινωνίας και αναφέρονται στο περιβάλλον με την ευρεία έννοια:

- **Γεωγραφικό περιβάλλον:** Η τοποθεσία μίας κοινωνίας επιδρά στις αξίες που υποστηρίζονται από την ηθική. Άλλο ηθικό προσανατολισμό έχει ένας μεσογειακός λαός από έναν της Βόρειας Ευρώπης.

- **Πολιτισμικό περιβάλλον:** Το πολιτισμικό περιβάλλον καθορίζει την ηθική μίας κοινωνίας. Οι κώδικες ηθικής που αφορούν τις κοινωνίες της Κίνας και της Ιαπωνίας είναι διαμετρικά αντίθετοι (αντιδιαμετρικές θέσεις) με αυτούς των Δυτικών κοινωνιών.

- **Τεχνολογικό περιβάλλον:** Και η τεχνολογία επηρεάζει την ηθική. Αρκεί να αναλογιστούμε τα τεχνολογικά επιτεύγματα της Βιοτεχνολογίας και της Κλωνοποίησης που απασχολούν αρκετά τους Δυτικούς πολιτισμούς. Σε μία πρωτόγονη φυλή της Αυστραλίας κώδικες ηθικής που αφορούν την κλωνοποίηση φυσικά δεν υφίστανται. Ακόμα και στο ίδιο το περιβάλλον όμως η ηθική δεν παραμένει στατική αλλά εξελίσσεται όπως εξελίσσεται και η ίδια η κοινωνία. Στην αρχαία Ελλάδα για παράδειγμα, η χρήση δούλων ήταν ηθικά αποδεκτή, στην σύγχρονη όμως εντελώς απαράδεκτη.

Αρκετοί θα υποστήριζαν ότι υπάρχουν κάποιες ηθικές αξίες οι οποίες είναι παγκόσμιες. Πρόκειται για τις πολύ βασικές αρχές που αφορούν την ελευθερία και αρχές όπως αυτή που μας απαγορεύει να βλάπτουμε τους γύρω μας. Τέτοιου είδους βασικές ηθικές αρχές μπορούμε να υποστηρίξουμε ότι είναι όντως παγκόσμιες και σχετίζονται με την ίδια την φύση του ανθρώπου και ισχύουν για κάθε μορφή κοινωνίας. Περιλαμβάνονται σε κείμενα όπως η Οικουμενική Διακήρυξη για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Είναι φανερό από όλα όσα εξετάστηκαν ότι υπάρχουν αξίες αλλά και αρχές που ισχύουν καθολικά, ανεξάρτητα από την εποχή και τον τόπο εφαρμογής τους. Παρόλο που οι περισσότερες ηθικές πεποιθήσεις έχουν ορισμένες διαφορές ανάλογα με την κοινωνία και τον πολιτισμό, διακρίνουμε ένα μέρος των οποίων ισχύουν πάντα. Οι πεποιθήσεις αυτές λοιπόν γίνονται παντού σεβαστές και εφαρμόζονται. Για παράδειγμα, ορισμένα αιτήματα εντιμότητας, ελευθερίας και δικαιοσύνης χαρακτηρίζονται ως παγκόσμιες αρχές. Εν τέλει, κάποιες ηθικές αρετές που αφορούν τον τρόπο ζωής μας και διαμορφώνουν τα στοιχεία του χαρακτήρα μας είναι αμετάλλακτες και ισχύουν για κάθε μορφή κοινωνίας και κάθε εποχή. Αυτές καθορίζουν τελικά την ηθική και τις αξίες των κοινωνιών μας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Καντ Ε. (2004). *Κριτική του πρακτικού λόγου*. Αθήνα: Βιβλιοπωλείο της Εστίας.
2. Πελεgrίνης Θ. (1997). *Ηθική φιλοσοφία*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
3. <https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%97%CE%B8%CE%B9%CE%BA%CE%AE>